

RECENZÍÓK

Könyvismertetés: Demográfiai portré. Kisgyermek egészségügyi állapota és Halandóság

Book review: Demographic portrait. Health status of young children and Mortality

Ismertető: [Vitrai József](#)

Doi: [10.58701/mej.18360](https://doi.org/10.58701/mej.18360)

Ismertetett könyv: Monostori J., és Őri, P. (szerk.) (2024) Demográfiai Portré 2024. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. ISSN 2630-8894. <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/issue/view/613>. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 34(8), e14708. <https://doi.org/10.1111/sms.14708>

Kulcsszavak: kisgyermek; egészségügyi állapot; halálozás; Magyarország
Keywords: young children; health status; mortality; Hungary

BEVEZETŐ

A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet hatodik alkalommal jelentette meg a 2009-ben útjára indított Demográfiai portrét, amelyet három évente publikálnak. A kötet célja a magyarországi népesedési folyamatok átfogó bemutatása. A korábbiakhoz hasonlóan ez a tanulmánykötet is tudományos elemzésekkel megalapozott ismereteket és összefüggéseket mutat be, röviden és közérthetően, ábrákkal és táblázatokkal illusztrálva. A célközönség, a szűkebb szakmai közeg mellett a szakpolitikusok, a felsőfokú képzésben oktatók és hallgatók, valamint a demográfiai kérdések iránt érdeklődő laikus olvasóközönség.

A tanulmánykötet tíz fejezete a Magyarország következő demográfiai jellemzőit tárgyalja:

- Házasság, élettársi kapcsolat,
- Válás,
- Gyermekvállalás,

- Kisgyermek egészségügyi állapota,
- Családtámogatás, női munkavállalás,
- Idősödés,
- Együttélési formák, családtípusok,
- Halandóság, Nemzetközi vándorlás,
- A népesség száma és szerkezete.

Az alábbiakban két, az egészséggel szoros kapcsolatban álló területről készített tanulmány legfontosabb megállapításait szöveghűen mutatjuk be.

BOROS JULIANNA ÉS VEROSZTA ZSUZSANNA: KISGYERMEK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA

Főbb megállapítások

- Az országos védőnői statisztika szerint a 2022-ben született gyermekek 7%-a volt koraszülött, 2%-a méhen belüli növekedési elmaradással, 2%-a pedig fejlődési rendellenességgel született.

- A 2018–19-ben született fiú csecsemők átlagos születési súlya 3,4 kg, a lányoké 3,3 kg. A születéskor mért átlagos testhossz a fiúk esetében 52,3 cm, a lányok esetében 51,6 cm. A hároméves korban gyűjtött adatok szerint a fiúk átlagsúlya 15,1 kg, átlagmagasságuk 99,2 cm. A hároméves lányok átlagsúlya 14,6 kg, magassága 98,4 cm.
- A fél- és hároméves kor közötti gyermekek általános egészségi állapotát az anyák több mint 90%-a jónak értékeli. Az európai szinten mért értékek hasonlóan magasak és összefüggést mutatnak a család társadalmi helyzetével.
- Fél- és másfél éves kor között a krónikus betegségek közül az ekcéma, az ételallergia és az asztma előfordulása a leggyakoribb, 5–7%-os arányú. Az akut betegségek közül az első másfél évben a nátha (megfázás), a torokgyulladás, a vírusos hányás, hasmenés és a hörghurut érintette a legtöbb gyermeket.
- A magyarországi gyermekek 71%-a vett részt valamilyen szakorvosi vizsgálaton születésétől hároméves koráig. A leggyakoribb az ortopéd szakorvossal (39%), gyógytornással (25%) és fül-orr-gégész szakorvossal (24%) történt konzultáció. A Magyarországon élő gyermekek átoltottsága a kötelező védőoltások tekintetében szinte 100%-os. A gyermekek 73%-a emellett hároméves koráig egy vagy több nem kötelező védőoltást is megkapott.
- A 2022-ben egyéves kort elért csecsemők fejlődésének védőnői szűrése alapján a leggyakoribb probléma a testi fejlődés elmaradása a korosztályos átlagtól (9%). Mozgás-fejlődési elmaradást az egyéves gyermekek 4%-ánál észleltek. A hároméves kori szűrések során a társas készségek fejlődése terén mért elmaradás a gyermekek 6%-át érintette és 9,5%-os arányban jelentek meg a beszédfejlődési nehézségek, amelyek öt éves korban már 10 százalékos gyakorisággal voltak jelen.
- Európában a statisztikák alapján az első három hónapban 60, az első félévben 47%-os a csecsemők szoptatási aránya.
- Magyarországon a gyermekek 10%-át nem szoptatták, 36%-uk maximum fél éves koráig kapott anyatejet, ugyanakkor a másfél éves kor után is szoptatott gyermekek aránya 23%-os.
- A szoptatott időszak átlagos hossza a magyar gyermekek esetében 11,3 hónap. Átlagosan hosszabb ideig kapnak anyatejet az idősebb, házasságban élő, diplomás anyák gyermekei.
- A tápszer bevezetésének gyakorisága az első félévben közel 60%-os. A hozzátáplálás Magyarországon leggyakrabban almával kezdődik.
- A cukrozott üdítőitalok túl gyakori fogyasztása a 3 évesek csaknem harmadát érinti, a sós rágcsálnivalók túlzott mértékű fogyasztása a gyermekek ötödére jellemző. A gyorsételek fogyasztása a 3 éves gyermekek 5%-át érinti. 3 éves korban az ajánlott napi két fogmosást csak a gyermekek 53%-a végzi el.

BÁLINT LAJOS: HALANDÓSÁG

Főbb megállapítások

- A magyar népesség születéskor várható élettartama az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban. A COVID-19 járványt megelőző évtizedben a női népesség élettartam javulása elmaradt az Uniós átlagtól, a korábban tapasztalt felzárkózás megtorpant.

- Magyarországon a halálokok összetétele eltér a fejlett mortalitásprofilú országokétól. Hazánkban lényegesen magasabb a keringési rendszer megbetegedései okozta halálozás.
- Az élettartam-különbségekben meghatározó szerepet játszó vezető halálokok szintje lényegesen meghaladja az Európai Unió országok átlagát, illetve magasabb a Visegrádi Együttműködés országaiban tapasztaltnál is.
- A járványt megelőzően a keringési rendszer megbetegedései okozta halálozás standardizált rátája mindkét nemnél legalább a kétszerese volt az Unió átlagnak, 30–40%-kal meghaladta a cseh és a lengyel értéket, és 25%-kal felülmúlta a szlovák halálozás szintjét is.
- A magyar nők daganatos halálozása 2013-óta a legmagasabb az Európai Unióban, és a férfiaké is a legmagasabbak közé tartozik. A döntően dohányzáshoz kapcsolódó légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatai okozta halálozás mindkét nemnél a legmagasabbak az Európai Unióban. Magyarország továbbra is élen jár az emésztőrendszeri megbetegedések okozta mortalitásban. Az alkoholos eredetű halálozás továbbra is súlyos népegészségügyi probléma.
- A COVID-19 járvány első évében, 2020-ban a születéskor várható élettartam az európai átlagnál valamivel kisebb mértékben csökkent Magyarországon (a férfiaknál 0,8, a nőknél 0,7 évvel). 2021-ben drámai mértékű mortalitási sokk érte a kelet-európai társadalmakat. A magyar férfiak élettartama 2,4 évvel, a nőké 1,9 évvel volt alacsonyabb, mint 2019-ben. 2022-ben a járvány hatásai mérséklődtek, a születéskor várható élettartamok jelentős mértékben javultak, de a legtöbb Európai Unió országokhoz hasonlóan Magyarországon sem érték el a járvány előtti szintet. Magyarországon a halálozási esetszámok növekedése, valamint az élettartamokban tapasztalt veszteség túlnyomórészt, de nem kizárólagosan a COVID-19 okozta halálozásokkal volt kapcsolatos.
- Egyes haláloki főcsoportoknál megfigyelhető a halálozási ráták szignifikáns növekedése. A férfiaknál az emésztőrendszeri, az endokrin, a táplálkozási- és anyagcserebetegségek, valamint 2020-ban és 2021-ben a keringési rendszer okozta halálozás növekedését tapasztaltuk, a nőknél a fertőző- és az endokrin, a táplálkozási- és anyagcserebetegségekénél volt hasonló tapasztalható.
- A járvány által okozott élettartamveszteség településtípusonként eltért. A nőknél a települési hierarchia alapján, kisebb városokban, községekben volt magasabb az élettartam csökkenés 2019 és 2021 között. A férfiaknál a községekben élőkénél figyelhető meg kisebb veszteség. A megyei jogú városokban a 30 éves életkorban várható élettartamok 2022-re elérték a járvány előtti szintet.
- 30 éves életkorban a megyei szintű várható élettartamok csökkenése gyenge kapcsolatot mutatott az élettartamok 2019-es kezdeti szintjeivel. Sőt, 2020-ban a férfiaknál ez a kapcsolat negatív előjelű, ami a járvány terjedésében kulcsfontosságú térbeli interakcióknak, a magas élettartamú, ingázásban érintett nyugati megyék nagyobb érintettségének volt köszönhető.

AJÁNLÁS

A népegészségügy iránt érdeklődő szakemberek tájékozottságát bővítik a lakos-

ság egészségéről készített elemzések.¹ A Demográfiai portré tanulmánykötetének két, egészségre vonatkozó fejezete friss információkat foglal össze főként a szakemberek számára. A bemutatott főbb

megállapítások gyors tájékozódásra alkalmasak, de az elemzések részletesebb eredményeinek megismeréséhez érdemes a fejezeteket áttanulmányozni.

HIVATKOZÁSOK

- Monostori J., és Őri, P. (szerk.) (2024) Demográfiai Portré 2024. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. ISSN 2630-8894.
<https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/article/view/2876>
- Vitrai, J. (2024a). Szakdokumentum: Hazai Egészségpillanatkép, 2024: A magyar lakosság egészségvesztései a Global Burden of Disease Study 2021 adatai alapján. Multidiszciplináris Egészség és Jólét, 2(3), 17-20.
<https://doi.org/10.58701/mej.16530>
- Vitrai, J. (2024b). Szakdokumentum: Halálozás Magyarországon 2023: Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2023-ban elérhető adatok alapján. Multidiszciplináris Egészség és Jólét, 2(1), 24-27.
<https://doi.org/10.58701/mej.14091>

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Vitrai József
Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kar, Szülészeti és Nőgyógyászati Tanszék, Győr;
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport, Szeged
vitrai.jozsef@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2025. 02. 13.
Elfogadva: 2025. 02. 13.
Megjelentetve: 2025. 03. 03.

Copyright © 2025 Vitrai József. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.

¹ A magyar lakosság egészségéről készített elemzések a MEJ korábbi lapszámai is megtalálhatók. Példaként a legfrissebbek: Vitrai, 20024a,b